

Jedinstvene osnove marksističkog obrazovanja i idejno-političkog rada

U periodu od X kongresa do danas rad na marksističkom obrazovanju i idejno-političkom osposobljavanju u Armiji postao je sadržajnije, sistematskiji, bogatiji u oblicima, kontinuiraniji i sa znatno manjim osciliranjima u pogledu intenziteta i kvaliteta. Nekoliko značajnih činilaca je djelovalo u pravcu ovako pozitivnog kretanja u ovoj sferi.

Prvo, naš ukupni unutrašnji razvoj i međunarodna djelatnost Saveza komunista i naše zemlje bili su izuzetno bogati zbivanjima od historijskog značenja. Dovoljno je pomenuti daljnji razvoj produkcionihi odnosa i političkog sistema socijalističkog samoupravljanja, zalaganje Saveza komunista Jugoslavije za afirmaciju principa samostalnosti i ravnopravnosti u radničkom i komunističkom pokretu u svijetu, posebno u vezi sa Berlinskim skupom, i zalaganje naše zemlje za dalji razvoj saradnje i prevladavanje izazvane krize u jednom dijelu pokreta nesvrstanosti, zatim za novi ekonomski poredak i očuvanje mira, suverene samostalnosti i ravnopravnosti u međunarodnim odnosima.

Drugo, u povodu proslava jubileja druga Tita i Saveza komunista Jugoslavije, pokrenut je bogat i intenzivan teorijski istraživački rad koji je značajno podstakao bolje i cjelovitije upoznavanje Titova doprinosa razvoju marksističke misli i socijalističke prakse, a posebno koncepcije općenarodne odbrane kao strategije mira.

Treće, djelatnost posle X kongresa i pripreme za XI kongres odvijale su se u neprekidnom kontinuitetu. Naročiti podsticaj daljem unapređivanju sadržaja marksističkog obrazovanja i idejno-političkog osposobljavanja dala je Studija druga Kardelja o pravcima razvoja političkog sistema socijalističkog samoupravljanja.

Četvrto, novi procesi u komunističkom, socijalističkom i drugim naprednim pokretima otvorili su mnoga nova pitanja u savremenom marksizmu i socijalističkoj praksi.

Peto, modernizacija Armije, dalje razvijanje koncepcije opće-narodne obrane i ostvarivanje vodeće uloge Saveza komunista u Armiji, dali su podsticaj da idejno-politički rad ne smije ni u čemu zaostajati za razvojem vojno-stručne obuke i odgoja.

Šesto, izdavačka djelatnost i naša marksistička kritika u društvu i u Armiji sa dosta uspjeha su pratile ove složene i bogate društvene procese i time značajno doprinosile obogaćivanju sadržaja marksističkog obrazovanja i idejno-političkog osposobljavanja.

Svi ovi činioci povoljno su uticali na kvalitet ove djelatnosti i olakšavali prevladavanje nekih jednostranosti i negativnih pojava, koje su je ranije znatno više opterećivale i ograničavale nego danas. To je sasvim razumljivo, jer razvijeniji uvjeti uvijek olakšavaju potpunije sagledavanje manje razvijenih. Poznata je Marksova misao da je kapitalistička svojina ključ za razumijevanje prethodnih oblika svojine. Sigurno je, naime, da sa stanovišta novih društvenih odnosa u udruženom radu i današnjeg stepena razvoja političkog sistema socijalističkog samoupravljanja možemo cjelovitije sagledavati suštinu nacionalizma, liberalizma, tehnokratizma i birokratizma, kao i pojave dogmatskih i pseudolijevih interpretacija marksizma, a naročito novih oblika u kojima se pokušavaju produžiti. Zato nije slučajno što sada ima znatno manje pojedinaca koji su ostajali u krugu iskrivljenih ideoloških predstava o socijalističkom samoupravnom društvenom biću, pa su nacionalizmu suprotstavljali unitarizam, liberalizmu birokratizam ili obratno, a »dječijim bolestima« nerazvijenog samoupravljanja tehnokratizam itd.

Međutim, ne radi se samo o savlađivanju otpora, i, mislim, da to više i nije primarni zadatak marksističkog obrazovanja i idejno-političkog osposobljavanja. Sada se radi o tome da se ova djelatnost učini još ofanzivnijom u smislu kritičko-afirmativnog odnosa prema najprogresivnijim tokovima revolucionarne prakse i misli u nas i u svijetu, a to, razumije se, podrazumijeva još razvijeniji i cjelovitiji kritičko-negativni odnos prema svemu što je već postalo ili postaje historijski anahronim i što se, upravo otkriva takvim u daljem razvoju društvenih odnosa i svijesti o njima. Produbljenijim razumijevanjem i usvajanjem fundamentalnih vrijednosti naše revolucije i njene međunarodne pozicije sužava se prostor ne samo ideološkim otporima i prisutnosti iskrivljene svijesti, nego i pojavama jednostranosti u marksističkom obrazovanju i idejno-političkom osposobljavanju na koje se još može naići i kojih će još biti. Najčešće su: podvajanje teorije i prakse i formalizam u obrazovanju i odgoju. Kada je u pitanju podvajanje teorije i prakse, mislim da treba reći da je jednako

suprotno marksističkom shvatanju njihova jedinstva, kako odvajanje teorije od prakse, što obično označavamo kao pojavu akademističkog odnosa prema marksizmu, tako i odvajanje prakse od teorije, što se obično naziva uskim prakticizmom. Polazišta su različita, ali rezultati su isti. Odvaja se ono što mora biti jedinstveno — svijest u praksi i svjesna praksa. Do formalizma se pak dolazi najčešće kada se ostaje na površini, iscrpljuje u faktografiji a ne prodire do biti. Primjer za to su neplodne diskusije, koje su vođene u nekim sredinama, recimo oko termina »pluralizam« u kontekstu teze druga Kardelja o pluralizmu samoupravnih interesa. Postavljalo se pitanje da li tu riječ treba uopće prevoditi i ako se prevodi da li je adekvatniji izraz »mnoštvo« ili »množina« itd., a pritom se zapostavljalo ili zaobilazilo ono što je bitno — njena suština i njen istorijski smisao. Ipak, ove pojave su periferne, ali ih i kao takve sasvim ozbiljno razmatramo.

Sistem marksističkog obrazovanja i idejno-političkog osposobljavanja u Armiji zasniva se na jedinstvenim osnovama utvrđenim na X kongresu. Njime su obuhvaćeni pretežno uz rad svi pripadnici Armije, od povremenog do stalnog sastava, od mladih članova Saveza do starijih i obrazovanih, uključujući i komuniste na odgovornijim dužnostima u Armiji, razumije se kroz primarne oblike i sadržaje.

Mogu se izdvojiti dva osnovna pravca na koja smo usmijerili težište obrazovanja i odgoja. Prvi je osposobljavanje osnovnih organizacija, jedinica i ustanova Jugoslovenske narodne armije, a drugi je razvijanje cjelovite ličnosti pripadnika Armije. Ova dva pravca samo uvjetno razdvajam, jer inače čine jedinstveni proces obrazovanja i odgoja u Armiji.

Osnovna organizacija Saveza komunista postaje faktički težište sistema marksističkog obrazovanja i idejno-političkog osposobljavanja, a svi ostali njegovi elementi od seminara, savjetovanja, naučnih skupova do školskog sistema, uključujući Visoku vojno-političku školu JNA, koja je ujedno i svojevrsni marksistički centar, u krajnjoj konsekvenci samo doprinose marksističkom obrazovanju i osposobljavanju osnovnih organizacija, jedinica i ustanova Jugoslovenske narodne armije, kao najneposrednijih srijedišta u kojima se svakodnevni život prožima idejno-političkim radom i akcijom. Pri tom se polazi od toga da je marksistička obrazovanost i idejno-politička osposobljenost osnovnih organizacija temeljna pretpostavka za zrelost i uspiješnost ukupne idejno-političke djelatnosti organizacija SKJ u JNA, ali odgovornost za marksističko obrazovanje i idejno-političko osposobljavanje i njihovo usmijeravanje ostaje nedjeljiva

na svim nivoima u organizaciji Saveza komunista Jugoslavije u Jugoslovenskoj narodnoj armiji.

Organizacije SKJ u JNA i svi drugi činioци u obrazovanju i odgoju u Armiji usmjeravaju svoja nastojanja u pravcu razvijanja cjelovite ličnosti starješine, pa i vojnika, koliko je to moguće. Pri tom se polazi od toga da cjelovita ličnost nije nikakva statična, dovršena i idealna kategorija. Nastoji se da naše starješine ujedno sa sticanjem najviše stručnosti stiču i visoku idejno-političku svijest i moralne kvalitete uvijek na novoj razini društvenog i idejnog razvoja.

Jednostrana ličnost, a pogotovo takva, koja bi bila reducirana na djelić funkcije u mehanizmu, nikako ne odgovara društvenom karakteru, mjestu i ulozi Jugoslovenske narodne armije u sistemu općenarodne obrane i političkom sistemu socijalističkoga samoupravljanja. Općenarodna obrana zahteva visoko stručnu, ali jednako toliko i progresivno oprijedeljenu, svijesno i društveno angažiranu ličnost. Stoga se odlučno suprotstavljamo kako pojavama izrođavanja obrazovanja i odgoja u dogmatsku ideološku indoktrinaciju, tako i pojavama funkcionalističko-strukturalističkog kvazi-ideološkog neutralizma koji je, u svojoj suštini, takođe ideologija manipuliranja ljudima. Obje ove pojave su suprotne marksizmu koji je u svojoj biti nedoktrinarska, dijalektička misao, kao i temeljnim tekovinama i vrijednostima našeg društva koje su duboko humanističke, oslobodilačke, demokratske.

U Jugoslovenskoj narodnoj armiji su u svim, a ne samo na ovim strateškim pravcima obrazovanja i odgoja, postignuti vidni rezultati. Pokazatelji za to su prije svega stalno unapređivanje moralno-političkog stanja u jedinicama u Jugoslovenskoj narodnoj armiji; podizanje socijalističke samoupravne svijesti njenih pripadnika, posebno starješina; veće i kvalitetnije učešće starješina u političkom životu društva, naročito u mjesnim zajednicama; kvalitetnija marksistička istraživanja na području strategije i taktike oružane borbe i drugih oblika obrane i obogaćivanje sadržaja idejno-političkog rada i usavršavanje metodologije istraživanja pojava u ovoj oblasti.

Iako je sistem marksističkog obrazovanja i idejno-političkog osposobljavanja u JNA veoma razgranat i sveobuhvatan, on ne isključuje, nego pretpostavlja neformalno individualno marksističko samoobrazovanje. Možda je teško povući granicu gdje prestaje jedno, a gdje počinje drugo, jer se oni uzajamno prožimaju i podstiču. Možda tu treba tražiti velike, još nedovoljno iskorišćene mogućnosti za još plodonosniji i svestraniji razvoj marksističkog obrazovanja i idejno-političkog osposobljavanja, posebno na realizaciji odluka ovog, Jedanaestog kongresa.